

УДК 340.130/.134:164.031

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.29>**Людмила Луць,***докт. юрид. наук, професор,**професор кафедри теорії та філософії права**Львівського національного університету імені Івана Франка*

АРГУМЕНТАЦІЯ У ПРАВОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлюються питання правотворчості як діяльності уповноважених суб'єктів, що спрямована на створення, об'єктивацію, зміну, припинення чи систематизацію нормативно-правових актів, а також питання правотворчих актів, тобто правових актів, що створюються компетентними суб'єктами, містять нормативно-правові приписи та спрямовані на досягнення правових наслідків. Такі правотворчі акти розглядаються як результати правотворчої діяльності, а за їхніми функціями виокремлюються регулятивні (ті, що безпосередньо спрямовані на регулювання суспільних відносин), зокрема джерела права, та обслуговуючі (ті, що забезпечують належне функціонування джерел права).

Констатується, що створення джерел права можливе лише за умов їх належного аргументування.

Здійснюється систематизація точок зору щодо понять «аргументація», «правова аргументація», «юридична аргументація», уточнюються ці поняття. Розмежовуються поняття правової аргументації як інтелектуальної діяльності, що спрямована на обґрунтування чи спростування істинності положень за допомогою як юридичних, так і інших аргументів, та юридичної аргументації, яка є складником правової, здійснюється лише за допомогою юридичних аргументів з метою настання юридичних наслідків. Юридичні аргументи трактуються як передбачені системою джерел права засоби, що в процесі аргументації створюють умови для настання юридичних наслідків.

Звертається увага на необхідність вироблення чітких критеріїв здійснення аргументації у правотворчості відповідно до конкретних її етапів – підготовки проектів джерел права, їх прийняття, оприлюднення. Констатується, що на етапі підготовки проектів велике значення має застосування правової аргументації (насамперед для обґрунтування відповідності змісту нормативно-правових приписів соціальним факторам), оскільки в її межах застосовуються не лише юридичні, а й інші аргументи. Водночас на етапах прийняття джерел права та їх оприлюднення застосовується насамперед юридична аргументація. Акцентується увага на тому, що етапу підготовки проектів притаманна аргументація змістових параметрів джерел права, а етапам прийняття та оприлюднення джерел права значною мірою – формальних.

Наголошується на необхідності створення регламентарних актів, які б визначали процес правотворчої діяльності, техніко-технологічні вимоги як до правотворчості, так і до її результатів, чіткі критерії та правила аргументування.

Ключові слова: правотворчість, правотворчі акти, джерела права, правова аргументація, юридична аргументація, правові та юридичні аргументи.

Постановка проблеми. Зміни, що охоплюють усі соціальні сфери та притаманні людству загалом, зокрема й українському суспільству, ставлять низку питань, що потребують інноваційного бачення та розв'язання. Це вимагає від юридичної науки не лише оновлення правових теорій, а й формування нових, чільне місце серед яких займають теорія правових актів та теорія аргументації.

У межах сучасної теорії правових актів формується бачення щодо системи правових регуляторів (правових актів) як цілісного явища, виявляються їх видові особливості, встановлюється їхнє місце у системі, обґрунтовується значимість кожного із них, зокрема правотворчих актів, які є основою для належного функціонування інших різно-

видів правових актів. Значною мірою цьому має сприяти аргументація як змістових, так і формальних їх параметрів.

На сучасному етапі спостерігається актуалізація наукових досліджень правової аргументації, низка питань вже стали предметом обговорення у юридичній літературі, формується уявлення про її поняття, основні параметри, співвідношення із юридичною аргументацією. Все це має створити наукове підґрунтя для ефективності правотворчої діяльності, якості правотворчих актів, зокрема джерел права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній юридичній літературі проблемам правотворчості приділяється належна наукова увага, зокрема, в роботах: О. Богачової, О. Міцкевича, А. Нашич,

А. Піголкіна, С. Полєніної, О. Ющика та інших; питання щодо правових, зокрема правотворчих актів висвітлюються у працях: С. Алексєєва, М. Босенко, Я. Гайворонської, І. Котєлевської, І. Сердюка, Ю. Тихомірова, М. Цвіка та інших. У межах цієї проблематики значна увага приділяється дослідженням джерел права, зокрема, у працях Ж.-Л. Бержеля, С. Бошно, М. Марченка, Н. Пархоменко, В. Толстика та інших. Ті чи інші положення сучасної теорії аргументації відображені у працях: С. Абачієва, І. Герасимової, О. Івіна, А. Конверського, І. Хоменко та інших, а теорії правової та юридичної аргументації – Т. Авякян, Р. Алексі, М. Антієнзи, Г. Вейвега, К. Каргіна, О. Макеєвої, М. Міхалкіна, С. Тулміна та інших. Однак не стали предметом належної наукової уваги питання аргументації у правотворчості, її можливостей щодо формування якісних правотворчих актів, зокрема джерел права, а тому вони потребують поглибленого наукового аналізу.

Метою статті є уточнення понять правотворчості, правотворчих актів та аргументації; формування уявлень про правову та юридичну аргументацію, правові та юридичні аргументи, з'ясування їх значимості для правотворчої діяльності та можливостей для створення якісних правотворчих актів, зокрема джерел права.

Виклад основного матеріалу. Правотворення як соціально зумовлений процес становлення права складається з двох етапів: формування правотворчого інтересу і його фактичне відображення у відповідних соціальних формах; встановлення значимості правотворчого інтересу та його юридичне закріплення у правотворчих актах. Саме на другому етапі правотворення здійснюється правотворчість – діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на створення, об'єктивацію, зміну, припинення чи систематизацію нормативно-правових приписів [1, с. 185].

Загалом теорія правотворчості є сформованою, і попри те, що деякі її положення в контексті змін, що притаманні сьогоденню, переосмислюються, низка питань не викликає суттєвих дискусій. До таких питань належить і природа правотворчості. Так, до основних ознак правотворчості відносять: здійснення цієї діяльності спеціально уповноваженими суб'єктами; спрямованість на створення, об'єктивацію, зміну, припинення дії нормативно-правових приписів чи їх систематизацію; вона є регламентованою процедурною діяльністю, що складається із стадій (підготовка проекту, прийняття, оприлюднення); є різновидом юридично значи-

мої діяльності, результати якої фіксуються у юридичних формах виразу [1, с. 86].

І попри те, що питання правотворчості та джерел права не обійдені науковою увагою, питанням природи правових актів, їх видових особливостей та аргументованості змісту приділяється недостатньо уваги.

Аналізуючи правотворчі акти, можна виокремити такі їхні основні ознаки: вони є результатом правотворчої діяльності; створюються уповноваженими на цю діяльність суб'єктами; містять прямі нормативно-правові приписи (ті, що об'єктивують зміст норм чи принципів права) й опосередковані (ті, що забезпечують функціонування приписів прямого регулювання); мають загальнообов'язковий характер; є актами-документами; мають письмову та юридичну форму виразу; мають юридичну силу та межі дії; спрямовані на досягнення юридичних наслідків. Таким чином, правотворчі акти – це правові акти-документи, які створюються компетентними суб'єктами, містять нормативно-правові приписи та спрямовані на досягнення юридичних наслідків [2, с. 18].

У юридичній літературі висловлювалися різноманітні міркування щодо критеріїв класифікації правотворчих актів, серед яких слід звернути увагу і на такий, як їхні функції. Зокрема, регулятивна та обслуговуюча (забезпечувальна) функції дозволяють виокремити серед правотворчих актів регулятивні, тобто джерела права (ті, що безпосередньо спрямовані на регулювання суспільних відносин) та обслуговуючі (ті, що спрямовані на забезпечення належного функціонування джерел права).

Особливе місце у системі правотворчих актів відводиться джерелам права, завдяки яким забезпечується об'єктивація норм та принципів права, які покликані регулювати суспільні відносини, і саме на це спрямована правотворча діяльність. Головною метою правотворчості є створення, об'єктивація, зміна, припинення чинності джерел права, упорядкування нормативно-правових приписів, що об'єктивовані в них у цілісну систему. Поряд із цією метою формується і низка інших цілей, які притаманні як стадіям правотворчої діяльності, так і окремим діям на кожній із них, а саме: перевірка достовірності інформації; впровадження основних правових цінностей, нових моделей поведінки, врегулювання суспільних відносин; спростування цінностей, які не відповідають соціальним факторам (об'єктивним законам, мірностям функціонування та розвитку суспільних відносин), чинним джерелам права; переконання суспільства, учасників правотворення в доцільності запропонованих

моделей правової поведінки. Досягнення цих та інших цілей не уявляється можливим без належного аргументування. Важлива роль у цьому відводиться теорії аргументації, низка положень якої є дискусійними і дотепер.

У літературі висловлюються різноманітні міркування щодо поняття аргументації. Так, аргументацію трактують як наведення доводів з метою зміни позиції чи переконання іншої сторони [3, с. 5]; діяльність учасників спору щодо захисту своєї точки зору [4, с. 204]; наведення доводів з метою зміни позиції, переконання [5, с. 12]; спосіб міркування, який складається з доведення і спростування, в ході яких формується переконання в істинності чи хибності якогось положення як у самого автора, так і у опонентів [6, с. 283]; цілеспрямований логіко-психологічний процес закріплення у свідомості та діяльності суб'єкта впливу моделі чи системи цінностей «активної» сторони [7, с. 352]; інтелектуальна діяльність щодо аналізу та відбору підстав та доводів, планомірний розгляд альтернативних версій із перевіркою та оцінкою логічних висновків, синтез точок зору, вироблення остаточного рішення, підбір засобів пояснення та роз'яснення [8, с. 33] та ін.

Систематизація точок зору щодо поняття аргументації та аналіз цього явища дозволяє констатувати, що вона є інтелектуальною діяльністю з обґрунтування чи спростування тих чи інших положень, позицій, яка здійснюється за допомогою відповідних способів та засобів переконання [9, с. 28]. Втім, безспірними у цій теорії є позиції щодо структури аргументації (до неї насамперед відносять тезу, аргумент, демонстрацію, аргументатора, адресата), а також щодо поділу аргументації на універсальну та контекстуальну (неуніверсальну), а універсальної – на емпіричну та теоретичну. При цьому під тезою розуміється положення, істинність якого необхідно аргументувати; під аргументом – засіб, за допомогою якого доводиться істинність тези, під демонстрацією – послідовність мислення від аргументів до тези (процес аргументування).

Що ж до правової аргументації, то посилення наукової уваги до неї спостерігається лише у ХХ ст., а основні сучасні її положення формуються у межах логічного, риторичного, прагматодіалектичного підходів. У юридичній літературі і донині відсутнє однозначне розуміння правової аргументації. Спостерігається отождолення понять правової та юридичної аргументації. Проте це не термінологічні розбіжності, а особливості аргументації, що є характерними для різних правових систем. Так, для сучасних

європейських правових систем загального, континентального та скандинавського права характерним є застосування не лише юридичних, а й інших аргументів в аргументуванні змісту різноманітних правових актів. Водночас у пострадянських правових системах аргументація зазвичай обмежується суто юридичними аргументами, зокрема доказами та доказуванням.

У науковій літературі щодо понять «правова аргументація», «юридична аргументація» висловлюються різні позиції, а саме: правова аргументація – це пізнавально-ціннісний спосіб переконання в істинності того чи іншого правового судження, судового рішення [10, с. 13]; юридична аргументація – це логіко-комунікаційний процес, який спрямований на обґрунтування певної точки зору щодо життєвого випадку з метою її сприйняття, прийняття індивідуальним чи колективним суб'єктом правозастосовної діяльності [11, с. 10]; це діяльність, що здійснюється в межах правових відносин та у зв'язку із конкретною юридичною ситуацією, що спрямована на надання правових доказів, які після оцінювання їх адресатом (правовою аудиторією) можуть викликати очікуваний з боку аргументатора правовий результат [12, с. 64] та ін.

Видається, що слід розмежовувати правову аргументацію як інтелектуальну діяльність, що спрямована на обґрунтування чи спростування істинності положень за допомогою як юридичних так і інших аргументів, та юридичну аргументацію як інтелектуальну юридичну діяльність, що спрямована на обґрунтування чи спростування істинності правових положень за допомогою юридичних аргументів з метою настання юридичних наслідків [9, с. 30]. При цьому під юридичними аргументами слід розуміти засоби, передбачені чинною системою джерел права, а під правовими – як засоби, які передбачені системою джерел права (юридичні аргументи), так і інші засоби, які в процесі аргументації створюють умови для настання юридичних наслідків [9, с. 29–30].

Слід звернути увагу на те, що юридична аргументація здійснюється у межах конкретного виду юридичної діяльності (правотворчої, правозастосовної, правотлумачної) і є процесом, що не лише спрямований на обґрунтування чи спростування істинності відповідних правових положень, а й є таким, що складається із відповідних правил формування правових суджень, відшукування та доведення до адресатів юридичних аргументів; її метою є отримання бажаних юридичних наслідків.

На жаль, в українській юридичній літературі питання аргументації у правотворчості належно не досліджені. Хоча це найбільш широка правова сфера, яка потребує застосування саме правової аргументації, а отже, використання не лише юридичних, а й інших аргументів, які можуть надалі набувати правового характеру. Процеси правового аргументування насамперед відбуваються на етапі підготовки проекту джерела права, а вже на етапі їх прийняття та оприлюднення більшою мірою застосовується юридичне аргументування. Хоча частково правове аргументування є необхідним і під час проведення правової експертизи та деяких інших правотворчих дій.

З метою вироблення чітких правил аргументації в правотворчості слід враховувати конкретний її етап, оскільки кожен із них має власну специфіку, межі та засоби аргументування.

Потрібно зважати і на змістові та формальні вимоги, що ставляться до правотворчих актів, зокрема джерел права. Аргументування як змістових, так і формальних параметрів, а також завдання аргументації у правотворчості мають бути відображені в концепції джерел права чи іншому супровідному документі.

Основними змістовими вимогами має бути відповідність змісту нормативно-правових приписів соціальним факторам, логічним та мовним законам, чинній системі джерел права. Так, аргументуючи доцільність прийняття джерел права, необхідно охарактеризувати соціальну проблему, яку слід розв'язати, обґрунтувати потребу в правовому регулюванні. У зв'язку з цим слід виокремити та проаналізувати соціальні фактори, які зумовлюють виникнення проблемної ситуації. Соціальні фактори як явища суспільного життя, що впливають на формування потреб у правовому регулюванні, у юридичній літературі часто поділяють на правоутворюючі (ті, що зумовлюють виникнення проблемної ситуації, яка потребує правового регулювання) та правозабезпечувальні (ті, що забезпечують чіткість процедур правотворчої діяльності). До правоутворюючих відносять: економічні, політико-правові, демографічні, соціокультурні, національні, міжнаціональні тощо, а до правозабезпечувальних – організаційні, інформаційні, наукові, програмні тощо [13, с. 38]. Саме правоутворюючі фактори безпосередньо зумовлюють формування інститутів та галузей права, інших системних утворень. А отже, визначаючи предмет правового регулювання, слід обґрунтувати питання про межі правового регулювання, моделі май-

бутньої поведінки (механізми реалізації прав та обов'язків та їх забезпеченість), застосування правових засобів, які здатні розв'язати проблемну ситуацію. Важливими є також аргументи щодо узгодженості нових нормативно-правових приписів із чинною системою джерел права.

Завданнями аргументування у правотворчості є і обґрунтування відповідності змісту нормативно-правових приписів законам логіки, правилам формування суджень, а також мовним законам. Наприклад, відповідність нормативно-правового припису логічній структурі та ідеальному словесному образу норми права; створення правила поведінки відповідно до правотворчої конструкції (суб'єкт, об'єкт, юридичний зміст для цивільних правовідносин та ін.) тощо. Важливу роль в аргументуванні змісту відіграють вимоги щодо застосування правової термінології (наприклад, її однозначність) та стилістики (використання простих мовних конструкцій, стислість, зрозумілість для адресатів) та ін.

Завданнями аргументування є обґрунтуваність юридичних наслідків, прогнозування змін щодо змісту джерел права. Аргументація змістових параметрів здійснюється в межах правової аргументації.

Не менш важливою є аргументація формальних параметрів джерел права: прийняття їх спеціально уповноваженим суб'єктом, правильність вибору юридичної форми, належна структурна організація, визначення місця в системі джерел права.

Обґрунтування формальних параметрів джерел права здійснюється в межах юридичної аргументації, за допомогою засобів, які передбачені чинною системою джерел права чи іншими правовими документами. Так, повноваження суб'єктів правотворчості закріплюються в джерелах права, насамперед у законах: Верховна Рада України приймає закони (ст. 85 Конституції України); Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження (ст. 117 Конституції України) [14]; колективний договір укладається між власником або уповноваженим ним органом (особою), з однієї сторони, і первинною профспілковою організацією <...>, з другої сторони (ст. 12 Кодексу законів про працю України) [15].

Дотримання таких формальних вимог, як: прийняття джерел права правотворчим суб'єктом у межах повноважень, визначених законом; за процедурою, передбаченою законом; у формі, визначеній законом, – є юридичними аргументами обґрунтування законності джерел права.

Важливою вимогою є і аргументування правильності структурно-реквізитних параметрів джерел права, які бажано було б зафіксувати у чинних джерелах права чи регламентарних актах. При цьому важливим критерієм є вибір оптимального співвідношення змісту і форми, адже зміст впливає не лише на структурно-реквізитну організацію, а й на вибір юридичної форми джерела права. Вагомим критерієм вибору юридичної форми є і предмет правового регулювання. Так, наприклад, стаття 92 Конституції України визначає перелік питань, які визначаються та встановлюються виключно законами [14].

Також на вибір форми впливає типова подібність аргументації та аргументів. Так, у континентальному праві типовим аргументом (джерелом права) є закон, а у загальному – судовий прецедент. Але існують і уподібнені аргументи – загальноправові цінності, правові ідеали (права та свободи людини, верховенство права).

Аргументація взаємодії нових нормативно-правових приписів із чинними дозволяє чітко визначити їхнє місце у системі, зафіксувати як ієрархічні, так і координаційні зв'язки у системі джерел права.

Завданням аргументації у правотворчості є також фінансово-економічне обґрунтування.

Важливим завданням є і встановлення основних суб'єктів аргументування у правотворчості (проектантів, суб'єктів правотворчої ініціативи, депутатів, експертів та інших учасників правотворчої діяльності), встановлення чітких правил та критеріїв аргументування в процесі правотворчої діяльності. Частково ці правила зафіксовані у Законі України «Про Регламент Верховної Ради України» (ст. 32, ст. 91, ст. 93, ст. 94, ст. 97 та ін.) [16], але вони не охоплюють усі необхідні питання щодо аргументування у законотворчості. Деякі правила аргументування зафіксовані у процесуальних кодексах України в контексті інститутів доказів і доказування, проте, на жаль, критерії та правила аргументування щодо інших правотворчих актів в Україні практично відсутні.

Висновки

Викладене вище дозволяє уточнити поняття правотворчості та правотворчих актів, виокремити серед них регулятивні (зокрема, джерела права) та обслуговуючі, уточнити поняття аргументації.

Аналіз правової та юридичної аргументації, систематизація думок, висловлених у науковій літературі, дає підстави для

розуміння правової аргументації як інтелектуальної діяльності, що спрямована на обґрунтування чи спростування істинності положень за допомогою як юридичних, так і інших аргументів; а юридичної аргументації – як інтелектуальної юридичної діяльності, що спрямована на обґрунтування чи спростування істинності правових положень за допомогою юридичних аргументів з метою настання юридичних наслідків. Юридичні аргументи трактуються як засіб, передбачений чинною системою джерел права; а правові – як юридичні та інші аргументи, які в процесі аргументації створюють умови для настання юридичних наслідків.

Звертається увага на необхідність вироблення чітких правил здійснення аргументації у правотворчості з урахуванням конкретних етапів: підготовки проектів джерел права, їх прийняття, оприлюднення; а також змістових та формальних вимог, що ставляться до правотворчих актів, зокрема джерел права. Констатується, що на етапі підготовки проектів джерел права застосовується правова аргументація, а на етапах їх прийняття та оприлюднення – юридична, оскільки на етапі підготовки проекту здійснюється аргументування змістовних параметрів, зокрема обґрунтування питання про доцільність прийняття джерел права, про відповідність їхнього змісту соціальним факторам. На цьому ж етапі аргументується відповідність законам мови та логіки, а також чинній системі джерел права за змістом. На етапах прийняття та оприлюднення аргументуються насамперед формальні параметри джерел права: наявність правотворчих повноважень у суб'єктів цього процесу, правильність структурної організації тексту, вибору їх юридичної форми та визначення місця у чинній системі джерел права.

Акцентується увага на необхідності створення регламентарних актів, які б визначали процедуру правотворчої діяльності, техніко-технологічні вимоги і до правотворчості, і до її результатів, чіткі критерії та правила аргументування.

На жаль, в Україні як на законодавчому рівні, так і в інших правових документах відсутні чіткі правила аргументування відповідних параметрів правотворчих актів, що не сприяє їхній якості. Це викликає потребу в поглибленому аналізі питань правової та юридичної аргументації, формалізації правил та критеріїв аргументування параметрів як правотворчих, так і інших правових актів України.

Список використаних джерел:

1. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права: навчально-метод. посібник (за кредитно-модульною системою). Київ: Атіка, 2015. 412 с.
2. Луць Л. А. Теорія правових актів: вимога часу. *Право і суспільство*. 2018. № 5. С. 14–21.
3. Ивин А. А. Теория Аргументации : учебное пособие. Москва: Высшая школа, 2007. 319 с.
4. Хоменко И. В. Логика. Теория и практика аргументации : учебник для бакалавров. 2-е изд., перераб и доп. Москва: Издат-во Юрлит, 2013. 327 с.
5. Абачиев С. К. Теория и практика аргументации: Логико-гносеологическое и внелогические аспекты. 3-е изд., перераб и доп. Москва: КРА-САНД, 2013. 344 с.
6. Конверський А. Є. Логіка (традиційна та сучасна) : підручник. Київ: Центр навч. літератури, 2004. 535 с.
7. Михалкин Н. В. Логика и аргументация для юристов : учебное пособие. 2-е изд. перераб и доп. Москва: Изд-во Юрайт, 2011. 363 с.
8. Герасимова И. А. Введение в теорию и практику аргументации : учебное пособие. 2-е изд. Москва: Логос, 2012. 312 с.
9. Луць Л. А. Правова та юридична аргументація: деякі питання співвідношення. *Проблеми державотворення та захисту прав людини* : мате-

ріали ХХІІ звітної науково-практичної конференції. Львів, ЛНУ імені Івана Франка. С. 27–30.

10. Макеева Е. А. Правовая аргументация как объект гносеологического анализа : автореф. дис... канд. филос. наук: 09.00.01 Москва, 2003. 22 с.

11. Авакян Т. В. Юридическое мышление и правоприменительный процесс : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Ростов на Дону, 2006. 14 с.

12. Каргин К. В. Понятие юридической аргументации. *Юридическая техника*. 2013. № 7 (Ч.1). С. 60–64.

13. Законодательная социология / отв. ред. В. П. Казимирчук и С. В. Поленина. Москва: Формула права, 2010. 256 с.

14. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96 ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.09.2020).

15. Кодекс законів про працю : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 02.09.2020).

16. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 02.09.2020).

Ludmyla Luts. Argumentation in the law-making process

The article outlines the issues of the law-making process as an activity of authorized bodies, that is intended to create, objectify, amend, repeal or systematize of normative provisions as well as issues of law-making acts as legal acts, which are created by authorized bodies, consist normative provisions and are aimed legal effect. Those acts are considered as a result of law-making process and by the criteria of their function are differentiated into: regulatory (directly intended to regulate social relations) sources of law in mainly; and supporting (are aimed to ensure the proper functioning of sources of law).

It is stated that creating of sources of law is possible only with proper argumentation.

Viewpoints concerning concepts of argumentation, legal argumentation, juridical argumentation were systemized, those concepts were clarified. It was differentiated between concepts of legal argumentation as an intellectual activity which aims to substantiate or disprove the truthfulness of a statement with the usage of juridical and other arguments and juridical argumentation, which is a component of legal argumentation, operate only with juridical arguments aiming to cause legal effect. Juridical arguments should be understood as means which provided by sources of law and because of argumentation can cause the legal effect.

It was emphasized on the need of creation of precise rules for law-making process argumentation to be conducted in accordance with and regarding to each stage of the law-making process – preparing a project of sources of law, adopting, promulgation. Noted that on the stage of preparing a projects of sources of law it is important to apply legal argumentation (first of all to justify accordance of statutory provision with social needs) since within legal argumentation not only juridical arguments can be used but also other arguments. At the same time, on the stage of adopting and promulgation of the sources of law, mainly juridical argumentation should be applied.

Highlighted that substantial features of sources of law are subject of argumentation on the project preparation stage but on the stage of adopting and promulgation – formal features mainly are subject of argumentation.

It was pointed out on the need for regulation adopting which will determine the law-making process staged, technique and technological standards to law-making process as well as to its results, precise rules of argumentation.

Key words: law-making process, legal acts, sources of law, legal argumentation, juridical argumentation, legal and juridical arguments.